

Suomen yhteismetsät ry:n lausunto eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Hallituksen esitys 161/2025 vp - Poronhoitolain muuttaminen

Suomen yhteismetsät ry kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto hallituksen esityksestä HE 161/2025 vp koskien poronhoitolain muuttamista ja siihen liittyviä lakeja.

Liitto edustaa poronhoitoalueella toimivia yhteismetsiä. Lausuntonne keskittyy erityisesti esityksen perustuslaillisiin vaikutuksiin maanomistajien oikeuksien ja oikeusturvan näkökulmasta.

1. Yleinen arvio

Hallituksen esityksen tavoitteet porolaidunten kestävä käytön turvaamiseksi ja poronhoidon hallinnon selkeyttämiseksi ovat sinänsä kannatettavia. Esityksessä on kuitenkin kohtia, joissa sääntelyn oikeudellinen vaikutus maanomistajiin jää epäselväksi, mikä synnyttää merkittäviä perustuslaillisia riskejä.

2. Omaisuudensuoja (perustuslain 15 §)

Hoito- ja käyttösuunnitelmien tosiasialliset vaikutukset voivat ulottua yksityisten maanomistajien maankäyttöön ilman riittäviä oikeusturvakeinoja. Tämä voi muodostaa epäsuoran omaisuuden käytön rajoituksen.

Hallituksen esityksessä todetaan (yleisperustelut, 4.1.1 Porolaidunten hoidon ja käytön suunnittelu), että hoito- ja käyttösuunnitelmat ovat paliskuntien sisäisiä suunnittelutyökaluja, joilla ei ole suoria oikeusvaikutuksia maanomistajiin. Samanaikaisesti suunnitelmat kytketään kuitenkin poromäärien hallintaan, viranomaisvalvontaan sekä porotalouden tukijärjestelmiin.

Tämä luo tilanteen, jossa suunnitelmilla voi olla **tosiasiallisia vaikutuksia maanomistajien mahdollisuuksiin harjoittaa metsätaloutta tai muuta maankäyttöä**, vaikka muodollista sitovuutta ei säädetäkään.

Suomen yhteismetsät ry katsoo, että tällainen sääntely voi muodostaa **epäsuoran omaisuuden käytön rajoituksen**, joka ei täytä perustuslakivaliokunnan edellyttämää vaatimusta rajoitusten täsmällisyydestä ja ennakoitavuudesta. Omaisuudensuojan kannalta on välttämätöntä, että mahdolliset vaikutukset maanomistajiin säädetään **selkeästi ja yksiselitteisesti lain tasolla**.

3. Oikeusturva ja kuuleminen (perustuslain 21 §)

Lakiesitys ei turvaa riittävää kuulemistä eikä muutoksenhakuoikeutta maanomistajille tilanteissa, joissa suunnitelmilla on tosiasiallisia vaikutuksia heidän oikeuksiinsa.

Esityksessä kuulemistä koskeva sääntely on muotoiltu väljästi 40 §:n pykäläkohtaisissa perusteluissa. Paliskunnan tulee kuulla ”paikallista maa- ja metsätaloutta edustavia tahoja”, mutta lakitasolla ei edellytetä:

- kaikkien alueen maanomistajien kuulemistä,
- kuulemisen kirjaamista,
- eikä maanomistajani oikeutta hakea muutosta hoito- ja käyttösuunnitelmaa koskevaan päätökseen.

Ehdotetun 40 a §:n mukaan kuulemisvelvollisuus paikallista maa- ja metsätaloutta edustavia tahoja kohtaan koskee ainoastaan saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella sijaitsevia yksityisiä maita. Saamelaisten kotiseutualueella vastaavaa kuulemisvelvollisuutta yksityisten maanomistajien osalta ei säädetä lainkaan, mikä heikentää oikeusturvan yhdenvertaista toteutumista.

Mikäli maanomistajien kuulemisvelvoitetta rajoitetaan, esitys ei tue lain tavoitteiden toteutumista poronhoidon sosiaalisen kestävyys osalta ja on perustuslain 15 § omaisuudensuojaa rajoittava. **Kuulemisvelvollisuus on laajennettava koskemaan kaikkia yksityismaihin kohdistuvia toimenpiteitä, myös saamelaisten kotiseutualueella.**

Jos vaarana on, että hoito- ja käyttösuunnitelmilla on tosiasiallista vaikutusta maanomistajien oikeuksiin tai etuihin, **perustuslain 21 § edellyttää valituskelpoista päätöstä ja asianmukaisia oikeusturvakeinoja.** Oikeusturvan toteutuminen ei voi perustua yksinomaan suunnitelmien ei-sitovaksi kuvattuun luonteeseen, jos käytännön vaikutukset ovat merkittäviä.

4. Suunnitelmien muuttaminen ja oikeusvarmuus (HE 40 c §)

Suunnitelmien muuttamista koskeva sääntely ei sisällä velvollisuutta kuulla maanomistajia, mikä heikentää oikeusvarmuutta.

Esityksen mukaan paliskunta voi vuosittaisen seurannan perusteella muuttaa hoito- ja käyttösuunnitelmaa. Laissa ei kuitenkaan säädetä:

- velvollisuudesta kuulla maanomistajia muutostilanteissa,

- eikä muutosten sisällöllisistä rajoista suhteessa muuhun maankäyttöön.

Tämä heikentää maanomistajien **oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta**, jotka ovat keskeisiä omaisuudensuojan ja oikeusvaltioperiaatteen osia.

5. Lopuksi

Suomen yhteismetsät ry katsoo, että hallituksen esitystä tulee eduskuntakäsittelyssä täsmentää siten, että:

1. hoito- ja käyttösuunnitelmien **oikeusvaikutukset maanomistajiin rajataan nimenomaisesti**,
2. maanomistajille turvataan **selkeä kuulemis- ja tiedonsaantioikeus koko poronhoitoalueella**,
3. suunnitelmia koskeville päätöksille säädetään **muutoksenhakuoikeus silloin, kun niillä on vaikutuksia maanomistajien oikeuksiin tai etuihin**, ja
4. suunnitelmien muuttamista koskeva menettely sidotaan **uuteen kuulemiseen** siltä osin kuin muutoksilla voi olla vaikutuksia maankäyttöön.

Ilman näitä täsmennyksiä esitykseen liittyy **merkittäviä perustuslaillisia riskejä** erityisesti perustuslain 15 ja 21 § näkökulmasta.

Kunnioittavasti,

Suomen yhteismetsät ry, Kimmo Collander, toiminnanjohtaja